

FORMULARZ KWERENDY INSTYTUCJI MUZEALNYCH

Projekt „Muzea w polskiej kulturze pamięci (do 1918 r.): wczesne instytucje muzealne wobec muzeologii cyfrowej”

finansowany ze środków Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w Ramach Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki 2015.

INFORMACJE OGÓLNE:

Lokalizacja: Miejscowość/ Region / Kraj

Poznań/Wielkopolska/Polska

Tytuł/pełna nazwa instytucji:

Założone jako Posensches Provinzial-Museum der Historischen Gesellschaft für die Provinz Posen (Poznańskie Muzeum Prowincji Historycznego Towarzystwa dla Prowincji Poznańskiej), w skrócie Provinzialmuseum (Muzeum Prowincji)

Typ instytucji: muzeum publiczne, zbiory muzealne instytucji lub organizacji (biblioteka, towarzystwo naukowe), kolekcja prywatna

Muzeum przy towarzystwie naukowym, z czasem muzeum publiczne

Opis instytucji/skrócony (wg wzoru: typ instytucji, charakter zbiorów):

Powstałe przy niemieckim Towarzystwie Historycznym w 1885 r. zbiory składały się z zabytków historycznych i prehistorycznych. Funkcjonowały pod nazwą Provinzialmuseum (Muzeum Prowincji), początkowo w siedzibie Archiwum Państwowego, a od 1894 r. we własnej siedzibie. Muzeum zostało zamknięte w 1899 r. w związku z planowaną budową nowej jednostki – Kaiser-Friedrich-Museum.

Daty działalności / zakres czasowy:

1885-1899

Dostępność

Typ relacji instytucji wobec pamięci

Rodzaj pamięci

Obszar pamięci/ nośnik pamięci/ rodzaj zbiorów

DANE INSTYTUCJI :

	OBECNIE	DAWNIEJ
ADRES / SIEDZIBA DANE ADMINISTRACYJNE – województwo/powiat/gmina/ ulica/ nr działki, zmiany siedzib (daty); REGION HISTORYCZNY	Nie istnieje	Provinzialmuseum przy zbiegu ul. Wilhelmowskiej i Nowej w Poznaniu (obecnie Al. Marcinkowskiego i ul. Paderewskiego)
DANE KONTAKTOWE TELEFON / EMAIL/ WWW		
GODZINY OTWARCIA		Wtorki i piątki od 11.00 do 13.00, soboty od 11.30 do 14.30
DYREKTORZY		Franz Schwartz
ZARZĄDCA		
Budynek muzealny (przekształcenia/nowo wybudowany/zaadopt owany)		Zaadaptowany budynek wcześniej zajmowany przez Dowództwo Armii Pruskiej w Poznaniu

INFORMACJE HISTORYCZNE:

Zmiany w nazwach:

W 1885 r. założone jako Posensches Provinzial-Museum der Historischen Gesellschaft für die Provinz Posen (Poznańskie Muzeum Prowincji Historycznego Towarzystwa dla Prowincji Poznańskiej)
3 XI 1902 r. nastąpiło przyjęcie urzędowej nazwy: Provinzialmuseum Posen – Kaiser-Friedrich-Museum. Później po otwarciu nowego gmachu muzeum w 1904 r. muzeum nazywano Kaiser-Friedrich-Museum i stanowiło ono nową jednostkę.

Misja muzeum/ założenia kolekcjonerskie/ cele działalności

- zbieranie pamiątek związanych głównie z Prowincją Poznańską, - utworzenie zbiorów zabytków sztuki, zbiorów archeologicznych i numizmatycznych, a przede wszystkim bibliotecznych i archiwalnych, - udostępnienie Niemcom mieszkającym na terenie prowincji kolekcji do badań naukowych i celów poznawczych

Zakres terytorialny (zawarty w misji muzeum)

Prowincja Poznańska (Wielkopolska pod zaborem pruskim)

Założyciele/ właściciele: osoby lub instytucje (podstawowe dane biograficzne lub krótka charakterystyka)

Pomysłodawcami muzeum byli założyciele niemieckiego Towarzystwa Historycznego w Poznaniu – grono archiwistów na czele z Adolfem Warschauerem, Hermannem Ehrenbergiem, Rodgero Prümerssem, Bernhardem Endrulatem, związanych z Archiwum Państwowym w Poznaniu.

Pracownicy: opiekunowie, dyrektorzy, kustosze, muzeolodzy (podstawowe dane biograficzne, ważniejsze osiągnięcia)

Franz Schwartz (1864-1901) – historyk, archiwista, aktywnie działający na terenie Wielkopolski w latach 80-tych i 90-tych XIX wieku. Schwartz po zakończeniu studiów pracował w Królewskiej Bibliotece Uniwersyteckiej w Berlinie, następnie był asystentem w dziale prehistorycznym berlińskich Muzeów Królewskich. Pod koniec 1888 r. został przeniesiony do Archiwum Państwowego w Poznaniu. W stolicy Wielkopolski rozpoczął aktywną działalność wykopaliskową, kolekcjonerską i piśmienniczą. Powierzono mu pieczę nad Muzeum Prowincji, ponadto od 1895 r. pełnił funkcję konserwatora zabytków sztuki w Prowincji Poznańskiej.

Organizacje związane z muzeum oraz działające przy muzeum (krótka charakterystyka, najważniejsze postaci, historia, datowanie)

Historische Gesellschaft für Provinz Posen (Niemieckie Towarzystwo Historyczne)

Kalendarium (historia instytucji)

W 1885 r. powołano w Poznaniu do życia pierwsze niemieckie towarzystwo naukowe pod nazwą Historische Gesellschaft für Provinz Posen. Jednym z głównych zadań towarzystwa miało być utworzenie zbiorów zabytków sztuki, zabytków archeologicznych i numizmatycznych, a przede wszystkim bibliotecznych i archiwalnych. Zbiory te, znajdujące się w siedzibie poznańskiego Archiwum Państwowego, rozrastały się powoli i głównie zawierały zabytki archeologiczne, dokumenty, rękopisy, pamiątki. W 1893 r. władze prowincji zakupiły od wojska budynek Komendy Generalnej V Armii Pruskiej u zbiegu ulic Wilhelmowskiej i Nowej (obecnie Al. Marcinkowskiego i Paderewskiego, w miejscu tym dziś znajduje się Muzeum Narodowe w Poznaniu), który przekształcono na budynek o funkcji muzealnej i bibliotecznej. Zbiory składały się głównie z zabytków historycznych i archeologicznych. W 1899 r. budynek zamknięto w związku z planowaną budową nowego gmachu Kaiser-Friedrich-Museum. Zbiory Muzeum Prowincji umieszczono wówczas w hotelu Berlin przy ul. Wilhelmowskiej 3. Nowo powstałe Kaiser-Friedrich-Museum przejęło zbiory Muzeum Prowincji.

ZBIORY

Charakterystyka zbiorów (wraz z danymi ilościowymi)

W latach 1894-1901 w inwentarzu muzeum dokonano 1986 wpisów, dotyczących 12 840 przedmiotów muzealnych.

Dział historyczny, dział prehistoryczny, kolekcja pieczęci i monet, kolekcja broni i pamiątek wojennych, dział widoków i fotografii, dział przyrodniczy z zielnikiem Prowincji oraz o kolekcję paleontologiczną

Obiekty szczególne (o szczególnym znaczeniu symbolicznym, ważne dla nauki lub sztuki, komentowane, słynne)

Strategia pozyskiwania zbiorów

Dary

Darczyńcy/Fundatorzy/Sprzedawcy (imiona i nazwiska, charakterystyka przekazanych darów/sprzedanych eksponatów; data)

Jednym z głównych darczyńców muzeum był jego dyrektor Franz Schwartz, który podarował wiele obiektów z własnej kolekcji (archeologiczne, rzemiosło artystyczne, militaria, rysunki, grafiki). Po jego śmierci wdowa w 1901 r. przekazała zbiór książek i czasopism, a także pamiątki osobiste, takie jak: mahoniowa laska, fajka, karty i fotografie.

Ekspedycje naukowe organizowane przez muzeum

Transfery zbiorów: data, okoliczności, zakres, ostateczna lokalizacja

WYSTAWY I DZIAŁALNOŚĆ POPULARYZATORSKA:

Wystawy stałe

Stała wystawa składała się głównie z zabytków historycznych i archeologicznych. Tej tematyki dotyczyły również wykłady popularyzatorskie głównie dla nauczycieli.

Wystawy czasowe

Zimą 1896-1897 zorganizowano wystawę obrazów i rzeźb ze zbiorów „zapasowych” Muzeów Królewskich w Berlinie. Była to pierwsza wystawa o charakterze artystycznym w muzeum.

W marcu 1898 r. odbyła się wystawa plakatów francuskich, angielskich i amerykańskich.

Katalogi zbiorów i wystaw oraz przewodniki

Brak

Inne publikacje (wydawane przez instytucję)

Brak

Współpraca instytucjonalna (muzea, uczelnie, towarzystwa, administracja itd.)

Współpraca z niemieckim Towarzystwem Historycznym w Poznaniu.

Zasięg działalności (informacje o miejscu pochodzenia zwiedzających, komentatorów, autorów relacji itd.)

Prowincja Poznańska

Zwiedzający (charakterystyka statystyczna, ważniejsze osobistości)

Frekwencja w latach 1895-1898 wynosiła ponad tysiąc osób rocznie. W zachowanej księdze gości (od 21 maja 1898-18 kwietnia 1899) znajdują się wpisy cesarskiego ministra zdrowia i wyznań Roberta von Bosse oraz architekta Karla Hinckeldeyna

ŹRÓDŁA:

Bibliografia

T. Grabski, *Okoliczności powstania Muzeum Prowincji w Poznaniu*, [w:] *Stulecie otwarcia Muzeum im. Cesarza Fryderyka w Poznaniu*, red. W. Suchocki, T. J. Żuchowski, Poznań 2004, s. 9-29; M. Cygański, *Niemieckie Towarzystwo Historyczne w Poznańskim (1885-1945)*, „Przegląd Zachodni”, 1969, z. 5, s. 320-350; J. E. Kaczmarek, *Organizacja badań ochrony zabytków archeologicznych w Poznaniu (1720-1958)*, Poznań 1996

Archiwa / zespoły archiwalne / źródła / inwentarze / księgi gości

Archiwum Muzeum Narodowego w Poznaniu, sygn. 2331-2332 (inwentarze), 1588 (księga gości)

Zasoby ikonograficzne (opis, lokalizacja)

Widoki budynku Muzeum Prowincji (przed jego rozbiórką w 1899 r.)

Ciekawe cytaty

UWAGI:

OPRACOWANIE:

Autor opracowania:

Kamila Kłudkiewicz

Data sporządzenia karty:

10.09.2018

Wyjazdy studyjne w celu wykonania karty, daty:

METADANE* (wypełnia redaktor/moderator portalu)

TYTUŁ (Miejscowość-nazwa instytucji)

LOKALIZACJA GPS

KLASYFIKACJE	
DATA UTWORZENIA	
AUTOR WPISU/REDAKTOR/KOREKTOR	
RELACJE	
TAGI	
SYGNATURA	
PRAWA / LICENCJE	